

Odpovědnost v celním právu

Ivana Pařízková

Úkolem tohoto článku je alespoň ve stručnosti přiblížit problematiku odpovědnosti v celním právu, která de facto představuje předmět právní úpravy celního práva trestního. Nejprve jsem na úvod obecně vymezila pojem odpovědnosti, poté jsem charakterizovala clo a dále jsem navázala celně právní odpovědností, která je svou povahou odpovědností správně právní.

I. OBECNÉ VYMEZENÍ POJMU ODPOVĚDNOST

Problematika odpovědnosti patří k nejsložitějším institutům v právní vědě a názory na podstatu odpovědnosti i na řadu dílčích otázek jí se týkajících se velmi různí. Odpovědnost je mnohovýznamovým slovem, kde ve smyslu pozitivního vymeze-

ní, tzn. odpovídat za něco, můžeme definovat odpovědnost jako *povinnost snést zákonem stanovenou újmu v případě, že nastane zákonem stanovená skutečnost*. Tato povinnost snést újmu, popř. ta újma sama, se nazývá *sankce*. Sankce je tedy obecným a společným znakem odpovědnosti, ale i zde je třeba rozlišovat sankce v objektivním smyslu, tj. jako sankce hrozící obecně ze zákona a sankce subjektivní, tj. konkrétně sankce někomu uložena na základě zákona. Rozsah pojmu sankce není úplně jasný. Je jí nepochybně trest, či povinnost nahradit způsobenou škodu, může jí být i odvolání z funkce, někteří autoři za ni považují i neplatnost smlouvy odporující zákonu, apod.¹

Skutečnost, která je právním důvodem odpovědnosti, je v odborné literatuře velmi často různě chápána a je tedy pojímána širěji. Někteří autoři za ni např. považují pouze porušení povinnosti, ale toto tvrzení platí pouze pro odpovědnost trestní, protože sám zákon někdy odpovědností nazývá případy, kdy sankce hrozí, aniž by byla porušena povinnost. Ale lze říct, že skutečností se rozumí i jiný zákonu odporující stav, jako je např. smlouva uzavřená k obehnutí zákona, anebo i objektivní skutečnost, poškozující někoho jiného.²

Odpovědnost má dva vzájemné aspekty, a to aktivní a retrospektivní, které jsou projevem člověka ke svým povinnostem, k očekávání společnosti, k normám a hodnotám, přičemž kladný vztah umožňuje naplnění obsahu aktivního chápání odpovědnosti a naopak záporný pak vyvolává nastoupení odpovědnosti retrospektivní. V množině odpovědností vycházejících z různých normativních systémů jako je např. morálka, politika, náboženství, atd., zaujímá jedno z prvních míst odpovědnost právní v oblasti právního normativního systému, tzn., že je kategorií společnou celému systému práva, kde platí jakýsi teoretický základ a ten je dále specifikován jednotlivými právními odvětvími. Rozlišujeme odpovědnost ústavní, správně právní, soukromoprávní trestní, mezinárodněprávní a pod. V rámci zákonosti je odpovědnost považována za jednu z nejdůležitějších záruk.

Teorie rozlišuje odpovědnost v *širším slova smyslu a užším slova smyslu*. V širším pojetí je odpovědnost vymezena jako obsahová složka právního vztahu, která vzniká současně s primární povinností a vystupuje jako hrozba sankcí za porušení této primární povinnosti. V užším pojetí je právní odpovědnost ztotožňována se sankční povinností, kdy

je její vznik chápán jako bezprostřední následek porušení práva, kde odpovědnost spočívá v povinnosti nést následky tohoto porušení. Přičemž povinnost je charakterizována jako zákonem či právem stanovená nutnost chování a její splnění je garantováno specifickými právními prostředky např. státní donucení, uplatňování nepříznivých následků pro narušitele, atd.³

S pojmem odpovědnosti souvisí pojem *zavinění*. Zaviněním se rozumí psychický vztah toho, kdo se určitým způsobem chová, k výsledku jeho chování. Rozlišují se dvě formy zavinění a to úmyslné (dolus) a nedbalost (culpa), kde úmysl se zpravidla dělí na úmysl přímý (dolus directus) a nepřímý (dolus indirectus). Nedbalost se rozlišuje hrubá (culpa lata) a lehká (culpa levis), nebo popř. vědomá, která zhruba odpovídá nedbalosti hrubé a nedbalosti nevědomé, která v hrubých rysech odpovídá lehké nedbalosti.

Podíváme-li se na vztah odpovědnosti a zavinění tak rozlišujeme:

- a) *odpovědnost za zavinění* (odpovědnost subjektivní), která vyžaduje, aby vedle příčinné souvislosti mezi lidským chováním a jeho výsledkem, který je právním důvodem odpovědnosti, bylo dáno i zavinění, tzn. aby toto chování bylo zaviněné,
- b) *odpovědnost bez zřetele zavinění*, jíž se ten, komu sankce hrozí
 - aa) může ubránit jen důkazem a z důvodů stanovených zákonem (tzv. liberační důvod),
 - bb) anebo se jí nemůže ubránit vůbec tj. odpovědnost absolutní.

Právní odpovědnost má i své funkce, mezi které řadíme funkci reparační, satisfakční, preventivní a represivní.

II. VYMEZENÍ POJMU CLA, ZÁKLADY CELNĚ PRÁVNÍHO VZTAHU

Clo je možné obecně definovat jako povinnou platbu stanovenou právními předpisy, která je vybírána v přímé souvislosti s přechodem zboží přes státní hranici od osob, které zboží dovážejí nebo od osob, pro které je takové zboží dováženo. V právní literatuře se mimo jiné setkáváme s vymezením cla jako s *poplatkem (dávkou) za propuštění zboží přes státní hranici, který se vybírá podle předem stanove-*

¹ KNAPP, V.: Teorie práva, Právnická fakulta západočeské univerzity, 1994, str. 119.

² FIALA, J., MATES, P., NOVÝ, K., PRŮCHA, P.: Malá právníká encyklopedie, Linde Praha a.s., 1994, str. 86.

³ Srovnej: HARVÁNEK, J. a kol.: Teorie práva, Masarykova univerzita, Brno 1998, str. 89.

ných pravidel na základě celního řízení. Má charakter veřejné dávky, kterou vybírá stát prostřednictvím pověřeného správního orgánu.⁴

Clo plní zejména dvě významné funkce a to fiskální a obchodně politickou. *Funkcí fiskální zajišťuje clo naplňování státního rozpočtu* jako čtvrtý největší zdroj. *Funkce obchodně politická* znamená, že clo slouží jako významný instrument hospodářské politiky státu. Prostřednictvím výše celních sazeb a systému celních osvobození je státem ovlivňována výše cen různých druhů zboží a tím i jejich spotřeba, dovoz a vývoz. Toto vše slouží k ovlivňování strukturálního vývoje národního hospodářství a právě proto existuje celá řada druhů cel, která mají svá specifika.

Právní úprava cla a celnictví je v současné době obsažena především v zákoně č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů, prováděcích vyhlášek k tomuto zákonu č. 135/1998 Sb. a 136/1998 Sb., vyhlášky MF č. 94/1993 Sb., o stanovení nepreferenčního původu zboží, vyhláška MF č. 69/1989 Sb., o osvobození obchodního zboží dováženého a pocházejícího z rozvojových zemí od dovozního cla, a nařízení vlády, kterým se vydává celní sazebník pro příslušný rok. Důležitým pramenem celního práva jsou rovněž dvoustranné či vícestranné mezinárodní smlouvy upravující např. odstraňování celních bariér vzájemného obchodu či poskytování celních preferencí, ustavení zón volného obchodu nebo zřízení celní unie. V těchto a dalších předpisech jsou upraveny pravidla chování vyplývající z celně právních vztahů.⁵

Jedním ze subjektů celně právního vztahu je deklarant, osoba, která činí celní prohlášení, tzn. navrhuje zboží k propuštění do příslušného celního režimu a současně s tímto režimem navrhuje i způsob nakládání se zbožím, neboť každý režim má své specifické podmínky. Existuje celá řada celních režimů, kde jako nezákladnější je režim volného oběhu, tranzit, režim aktivního zušlechťovacího styku, pasivního zušlechťovacího styku, uskladňování zboží v celním skladu apod.

Dalším ze subjektů celně právního vztahu může být dlužník, ručitel, osoba třetí, zástupce deklaranta, dovozce, konečný příjemce apod. A dále nelze opomenout subjekt celního orgánu jako správního orgánu, reprezentujícího veřejnou moc v rámci své pravomoci a působnosti.

Za nejdůležitější prvek celně právní problematiky je považován institut celního řízení, který se provádí v rámci celního dohledu a jehož účelem je

rozhodnout o propuštění zboží do navrhovaného režimu nebo o ukončení režimu, do kterého bylo zboží propuštěno. Je to dosti složitý proces počínající podáním celního prohlášení, jeho přijetím místně příslušným celním orgánem, ověřování celního prohlášení, propuštění zboží do navrženého režimu, dále pak následná kontrola po propuštění zboží či řízení o opravných prostředcích a řízení vymáhací.⁶

Jak jsem již zmínila výše, v souvislosti s dovozem zboží do ČR vzniká platební povinnost a to vybrání cla a DPH, popřípadě silniční daně nebo spotřební daně. S tímto souvisí i další prvek celně právního vztahu, kterým je základ pro vyměření cla a DPH. Základ cla se poté odráží v institutu celní hodnoty zboží, upravené v §§ 66–79 celního zákona. Od základu pro výpočet cla se odvíjí i základ pro výpočet DPH a pokud výrobek podléhá spotřební dani, tak i této dani.

Pro konkrétní stanovení dlužné částky je nezbytné určit sazbu cla, která je stanovena v celním sazebníku, kde pro každou komoditu zboží je stanovena samostatná procentní sazba. Dále je zde provedeno rozlišení jednotlivých skupin států počínaje rozvojovými přes nejméně rozvinuté po země EU, ESVa, CEFTy a pod. Dále zde nalezneme sazby DPH pro příslušný druh zboží, obchodně politická opatření např. požadavek licence na dovážené či vyvážené zboží.

V rámci nastíněné problematiky vyplývají příslušné celně právní vztahy s právy a povinnostmi subjektů těchto vztahů a v souvislosti s porušením příslušných povinností vyplývajících z celně právních norem poté nastupuje institut celně právní odpovědnosti.

III. CELNĚ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Velmi zjednodušeně můžeme říct, že se jedná o množinu právních norem řešících odpovědnost za porušení povinností, přičemž odpovědnost nastupuje tehdy, dojde-li k narušení vztahů nebo hodnot chráněných normami celního práva.

Celně právní odpovědnost je tedy specifickým druhem právní odpovědnosti, chápáno obecně specifickou odvětvově právní odpovědností. Chápeme-li celní právo jako relativně samostatné subodvětví v rámci jednotného systému práva, pak nutně musí být tato specifika odvětvově právní odpovědnost konkretizovaným projevem obecně pojímané právní odpovědnosti a prvkem jejího rovněž jednotného

⁴ FIALA, J., MATES, P., NOVÝ, K., PRŮCHA, P.: Malá právníká encyklopedie, Linde Praha, 1994, str. 21.

⁵ BAKEŠ, M.: Finanční právo, C.H.Beck, Praha 1995, str. 247.

⁶ Srovnej: PRŮCHA, P.: Základní pojmy a instituty správního práva, Masarykova univerzita, Brno 1998, str. 261.

systému.⁷

Celně právní odpovědnost vystupuje jako právní odpovědnost realizovaná celními orgány a aplikovaná na podmínky a potřeby veřejné správy vykonávané v oblasti své působnosti coby dekoncentrovaného orgánu státní správy a přitom představuje koncentrovaně vyjádřený předmět úpravy tzv. celního práva trestního. „Celní právo trestní“ je samostatnou částí upravenou v hlavě čtrnácté celního zákona.

Celně právní odpovědnost je vzhledem ke svým sankcím odpovědností trestní povahy a přichází v úvahu tehdy, dojde-li k narušení vztahů a stavů chráněných a stanovených celním právem. Vznik odpovědnosti je přitom představován vznikem povinnosti strpět a nést celně právní sankci. Proto je za základ celně právní odpovědnosti považováno protiprávní jednání subjektů celně právního vztahu, za které lze uložit celně právní sankci. Takovéto protiprávní jednání je označováno za celní delikt nebo celní přestupek a celně právní odpovědnost je tudíž odpovědností za celní delikty a celní přestupky.

Takovéto pojetí celně právní odpovědnosti je projevem tzv. sankční koncepce, potažmo retrospektivního chápání právní odpovědnosti, podle níž odpovědnost vzniká a nastupuje teprve v důsledku porušení právní povinnosti a její uplatnění se projevuje v uložení sankce za celní delikt nebo celní přestupek. Celní právo nezná sankci obnovující povahy. Jedná se pouze o tzv. celně právní tresty.⁸

Uplatnění celně právní odpovědnosti přichází v úvahu jen na základě platného práva, přičemž slouží především k ochraně při porušení povinností vyplývajících z norem celního práva. Existují však případy, kdy normám celního práva je poskytována ochrana ze strany jiných právních odvětví, zejména trestně právní či správně právní. Celně právní odpovědnost může být realizována jen ve vztahu určitého konkrétního subjektu celně právního vztahu k jinému subjektu tohoto vztahu. Celní orgán uplatňující odpovědnost vystupuje v těchto vztazích jako reprezentant veřejné moci. Ve vztahu k odpovědnému subjektu má nadřazené postavení. Nerovné postavení subjektů celně právního odpovědnostního vztahu vyjadřuje způsob projevu této odpovědnosti. Z pohledu, kdo nese tuto odpovědnost, jde o povinnost strpět celně právní sankci za protiprávní jednání jako následek svého počínání. Nejde přitom o následky, které by nastupovaly automaticky, tj. samotným protiprávním jednáním, ale jde vždy o projev aktivního zásahu celního orgánu. Proto z pohledu subjektu uplatňujícího celně právní odpovědnost se tato jeví jako oprávnění a současně i povinnost apliko-

vat i realizovat v příslušných případech ve vztahu ke vždy konkrétnímu porušiteli práva celně právní sankce stanovené pro tyto případy normami celního práva.

Pro zákonou a adekvátní aplikaci celně právních sankcí je nezbytné správné posouzení a zhodnocení předpokladů celně právní odpovědnosti. Ty je třeba posuzovat v jednotě s tzv. faktickým základem (vlastní porušení právní povinnosti) a právním základem (příslušná úprava celního práva, která předpokládá u daného porušení právní povinnosti postih celně právní sankcí).

Celně právní odpovědnost je třeba rozlišovat na odpovědnosti *objektivní a subjektivní*. Celní předpisy obsahují celou řadu práv a povinností pro subjekty, kteří zboží dovážejí, provážejí a vyvážejí, přičemž právní sankce nastupují v důsledku porušení těchto povinností v souvislosti s protiprávním jednáním, které naplňují některou ze skutkových podstat tohoto jednání uvedených v hlavě XIV. celního zákona.

Porušení celních předpisů na základě § 293 celního zákona se dopustí ten, kdo:

- nezákonně doveze nebo vyveze zboží,
- uvede nesprávné údaje o zboží podléhající celnímu dohledu,
- způsobí, že mu bylo příslušným celním orgánem uděleno povolení na základě nepravých, pozměněných nebo padělaných dokladů nebo nesprávných nebo nepravdivých údajů,
- způsobí, že mu bylo zboží propuštěno na základě nepravých, pozměněných nebo padělaných dokladů nebo nesprávných nebo nepravdivých údajů,
- nedodrží podmínky stanovené pro zboží
 1. propuštěné do režimu s podmíněným osvobozením
 2. propuštěné do režimu vývozu
 3. propuštěné do volného oběhu s osvobozením od dovozního cla v důsledku jeho konečného použití nebo se sníženou celní sazbou
 4. zajištěné k projednání celního přestupku nebo deliktu
 5. dočasně uskladněné, nebo
 6. umístěné ve svobodném celním pásmu nebo ve svobodném celním skladu.
- padělá doklady o dováženém a vyváženém zboží nebo zboží v tranzitu,
- přechovává zboží uniklé celnímu dohledu,

⁷ PRŮCHA P.: Správní právo (obecná část) Masarykova univerzita, Brno 1996, str. 226.

⁸ Srovnej: PRŮCHA P.: Správní právo (obecná část) Masarykova univerzita, Brno 1996, str. 226.

- poruší celní závěry,
- předloží celním orgánům doklad o koupi, dodací list od výrobce nebo jakýkoli důkazní prostředek, z něhož je zřejmé, že zboží nepochází od osob oprávněných v tuzemsku podnikat,
- uvede nesprávné údaje v žádosti o osvědčení původu zboží,
- neuposlechne výzvy celního orgánu nebo celníka nebo jinak jim brání při výkonu jejich činnosti⁹

Tyto skutkové podstaty jsou společné jak pro celní delikty tak i pro celní přestupky. A právě zde je nutné si tyto pojmy rozlišit, protože od této skutečnosti se odvíjí i druh celně právní odpovědnosti.

III a. Celní přestupek

Přestupkem se rozumí na základě celního zákona zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti způsobem uvedeným ve výše jmenovaných skutkových podstatách, nejde-li o trestný čin.¹⁰

K odpovědnosti za celní přestupek postačí zavinění z nedbalosti, kde k nedbalostnímu spáchání přestupku dochází tehdy, jestliže pachatel *věděl*, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem nebo jinými právními předpisy, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí – **nedbalost vědomá**.

V případě, kdy občan *nevěděl*, že svým jednáním může způsobit ohrožení nebo porušení zájmů chráněných zákonem nebo jinými právními předpisy, ačkoli s přihlédnutím k okolnostem a osobním poměrům (schopnostem, právní odpovědnosti, povolání apod.) o tom *mohl a měl vědět* – tj. **nevědomá nedbalost**.

Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle svých osobních poměrů povinen. Z toho lze dovodit, že se jedná o **subjektivní odpovědnost, tedy odpovědnost za zavinění**.

Za celní přestupek lze v souladu s ust. § 295 odst. 1 celního zákona uložit tyto sankce:

- a) napomenutí
- b) pokuta
- c) propadnutí zboží

Dle § 295 odst. 2 celního zákona za celní pře-

stupek uvedený v § 293 písm. a) až e) lze uložit pokutu do 50.000,- Kč a za celní přestupek podle § 293 písm. f) až k) pokutu do 20.000,- Kč. V blokovém řízení lze uložit pokutu do 5.000,- Kč. Uvedené sankce lze kombinovat, není však možné uložit současně pokutu a napomenutí.¹¹

ŘÍZENÍ O PŘESTUPCÍCH A PŘÍSLUŠNOST K ŘÍZENÍ

Celní orgány projednávají celní a devizové přestupky zásadně jen z úřední povinnosti. Pro řízení o celních přestupcích platí základní pravidla řízení vyjádřena v § 3 a 4 správního řádu. Jedná se zejména o tyto pravidla:

- a) zásada vyšetřovací – celní orgán zjišťuje skutkový stav z úřední moci, určuje způsob a rozsah zjišťování
- b) zásada zákonnosti – průběh řízení i rozhodnutí musí být v souladu se zákony a jinými právními předpisy
- c) zásada materiální pravdy – úplné a přesné zjištění skutečného stavu věci
- d) zásada součinnosti celního orgánu s účastníky řízení – odstranění formalismu v řízení, včasné vyřízení věci
- e) zásada rychlosti a hospodárnosti – odstranění formalismu v řízení, včasné vyřízení
- f) zásada volného hodnocení důkazů – celní orgán hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti

Věcná příslušnost celních úřadů k provádění řízení o celních přestupcích je dána ustanoveními § 11 odst. 1 písm. m) celního zákona. Celní přestupek projedná celní úřad, v jehož obvodu byl celní přestupek zjištěn, i když byl spáchán v obvodu jiného celního úřadu. Celní úřad příslušný k projednání celního přestupku může bez souhlasu účastníků řízení postoupit věc k projednání celnímu úřadu, v jehož obvodu osoba, která se celního přestupku dopustila, bydlí nebo pracuje.

PŘESTUPKY NEZNÁMÝCH PACHATELŮ

Pokud celní úřad zjistí spáchání celního přestupku osobou, která není celnímu úřadu známa, celní úřad v souladu s ustanovením § 309 odst. 1 celního zákona zajistí zboží, které bylo ke spáchání tohoto

⁹ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, vzpzd., § 293.

¹⁰ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, vzpzd.

¹¹ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, vzpzd.

přestupku užito. Rozhodnutí o zajištění zboží celní úřad doručí dle § 26 správního řádu veřejnou vyhláškou.

V případě, že se celnímu úřadu do jednoho roku od spáchání celního přestupku nepodaří zjistit osobu pachatele, rozhodne o zabránění zboží na základě § 28 odst. 1 písm. a) přestupkového zákona a současně věc odloží z důvodů zániku odpovědnosti za spáchaný přestupek v souladu s ustanovením § 66 odst. 3 písm. e) přestupkového zákona. Rozhodnutí doručí veřejnou vyhláškou.

ODPOVĚDNOST ZA CELNÍ PŘESTUPEK

Za celní přestupek není odpovědný, ten kdo v době spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku. Odpovědnost za přestupek nastává až dnem po dni dovršení patnáctých narozenin. Za celní přestupek není též odpovědná osoba, která pro duševní poruchu v době jeho spáchání nemohla rozpoznat, že jde o porušení nebo ohrožení zájmů chráněného celním zákonem nebo nemohla ovládat své jednání (nepříčetnost). U každého pachatele přestupku se přičetnost předpokládá, pokud nejsou prokázány okolnosti, které přičetnost vylučují. Otázka nepřičetnosti je otázkou právní a její posouzení v případě zjišťování odpovědnosti za celní přestupek náleží celnímu orgánu, a to na základě zjištěných skutečností, mimo jiné i na základě lékařského vyjádření nebo znaleckého posudku. Zbavení způsobilosti k právním úkonům soudem (nesvéprávnost) samo o sobě odpovědností za přestupek nezbavuje.

Odpovědnosti za celní přestupek se však nezbavuje ten, kdo se do stavu nepřičetnosti přivedl, byť jen z nedbalosti, požitím alkoholu nebo užitím návykové látky. Alkoholické a jiné návykové látky vymezuje § 1 zákona ČNR č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, vzpzd. V případě, že pachatel není pro nedostatek věku nebo přičetnosti za celní přestupek odpovědný, je tato skutečnost důvodem pro odložení věci (§ 66 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích), respektive pro zastavení řízení, pokud již řízení o přestupku bylo celním úřadem zahájeno (§ 76 odst. 1 písm. e) zákona o přestupcích).¹²

Odpovědnost za celní přestupek zaniká

- a) Uplynutím jednoho roku od spáchání přestupku, přičemž v této lhůtě musí rozhodnutí o přestupku nabýt právní moci. Lhůta k projednání přestupku běží od jeho dokonání a u přestupku trvajících (např. přechová-

vání zboží uniklého celnímu dohledu) od jeho dokončení.

- b) Vztahuje-li se na přestupek amnestie, po té jej nelze projednat, popřípadě uloženou sankci nebo její zbytek vykonat. Amnestie ve věcech přestupků, jejichž projednání patří do působnosti orgánů České republiky (tedy i do působnosti celních orgánů), uděluje vláda České republiky usnesením, které se vyhláší ve Sbírce zákonů.
- c) Smrtí pachatele.

Odpovědnost za celní přestupek posuzuje celní orgán na základě celního zákona účinného v době spáchání přestupku. Podle pozdějšího zákona jen tehdy, je-li to pro pachatele příznivější.

Celní orgán může pachateli uložit pouze takový druh sankce, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o přestupku rozhoduje.

V případě, že se celního přestupku dopustí osoba požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva, pak takového jednání nelze jako přestupek projednat. Nelze ani vykonat sankci nebo v jejím výkonu pokračovat, jestliže se osoba, jíž byla sankce uložena, se stala později osobou požívající výsad a imunit.

Osobou požívající výsad a imunit je podle zákona:

- a) prezident republiky kterého na základě čl. 65 odst. 1 Ústavy ČR nelze za přestupek stíhat
- b) poslanec nebo senátor Parlamentu ČR, podléhající za přestupky jen disciplinární pravomoci komory, jíž je členem (čl. 27 odst. 3 Ústavy ČR)¹³

Okruh osob, které požívají výsad a imunit podle mezinárodního práva stanoví mezinárodní úmluvy, jimiž je ČR vázána. Mezi tyto osoby patří:

- a) diplomatictí zástupci akreditovaní v ČR a členové jejich rodin tvořící součást jejich domácností
- b) konzulární úředníci a konzulární zaměstnanci akreditovaní v ČR

Občané České republiky požívající výsad a imunit podle mezinárodního práva na základě výkonu své diplomatické nebo konzulární funkce v zahraničí, působnosti zákona o přestupcích podléhají a jimi spáchaný celní přestupek celní orgány projednají. Jestliže celní orgán zjistí, že jde o osobu výše uvedenou, věc oloží dle § 66 odst. 1 písm. a) zákona

¹² Zákon ČNR 200/1990 Sb., o přestupcích, vzpzd.

¹³ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

o přestupcích a bylo-li již řízení o přestupku zahájeno, pak řízení zastaví na základě § 76 odst. 1 písm. d) zákona o přestupcích.¹⁴

Osoby vyňaté z působnosti přestupkového zákona:

- a) osoby podléhající vojenské kazeňské pravomoci
- b) příslušníci BIS
- c) příslušníci Policie ČR
- d) příslušníci Vězeňské služby ČR (vězeňská a justiční stráž)
- e) soudci (včetně soudců ústavního soudu)
- f) státní zástupci
- g) osoby během výkonu trestu odnětí svobody¹⁵

Celní orgány však přestupek projednají jestliže se pachatel stal osobou zmíněnou výše až po spáchání přestupku, anebo jí přestal být předtím, než bylo jednání této osoby vyřízeno kazeňsky podle zvláštního předpisu. Celní orgány též projednávají přestupky, kterých se dopustí člen obecní nebo městské policie.

III b. Celní delikty

Celního deliktu se dopustí právnická osoba, která porušila nebo ohrozila zájem společnosti způsobem, jaký je stanoven pro celní přestupky (tj. způsobem, uvedeným v § 293 celního zákona).

Pro účely celního zákona je za právnickou osobu považována i fyzická osoba – podnikatel. V tomto případě nemusí jít o zaviněné porušení celních předpisů. Hovoříme zde o odpovědnosti objektivní, tedy o odpovědnosti za výsledek.

Za celní delikt lze uložit v souladu s ust. § 299 odst. 1 celního zákona tyto sankce:

- a) pokuta (za porušení celních předpisů uvedených v § 293 pokutu až do výše 2.000.000,- Kč)
- b) propadnutí zboží

Sankci propadnutí zboží lze uložit samostatně nebo společně se sankcí pokuty.¹⁶

Splatnost pokuty za celní delikt i za celní přestupek je do 30 dnů ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, jímž byla pokuta uložena.

ZJIŠŤOVÁNÍ CELNÍCH DELIKTŮ

Celní orgány ve své působnosti dané jim celním zákonem zjišťují a projednávají celní delikty z úřed-

ní povinnosti a také v případě, že jim je podezření ze spáchání sděleno jinou osobou či orgánem například finančním úřadem, orgány činnými v trestním řízení.

ODPOVĚDNOST ZA CELNÍ DELIKTY

Právnická osoba se celního deliktu dopustí vždy, pokud je naplněna jeho objektivní stránka (protiprávní jednání, škodlivý následek a kauzální nexus) tzn., že jednáním právnické osoby byl porušen nebo ohrožen společenský zájem a to způsobem uvedeným v § 293 celního zákona (viz. výše). Právnická osoba odpovídá vždy za výsledek jednání a celní orgány nezkoumají subjektivní stránku deliktu, tj. zavinění právnické osoby.

Projednání celních deliktů právnických osob je vedeno zásadou materiální pravdy a zásadou vyšetřovací, tzn. že celní orgán v prováděném řízení o celním deliktu právnické osoby je povinen deliktní jednání právnické osobě dokázat. Při dokazování celní orgán použije ustanovení o důkazních prostředcích uvedených ve správním řádu.

Zjistí-li celní orgán, že celní delikt právnické osoby byl spáchán jednáním které zakládá podezření ze spáchání celního přestupku, může zároveň zahájit od okamžiku takového zjištění řízení o celním přestupku s fyzickou osobou, u které je důvodné se domnívat, že celní přestupek spáchala. Bude se zejména jednat o fyzické osoby v zaměstnaneckém nebo jiném obdobném poměru k právnické osobě, členy statutárních orgánů právnických osob s výjimkou osob podnikajících jako fyzická osoba podnikatel:

- a) které podnikají na základě živnostenského listu nebo koncesní listiny a nejsou zapsány v obchodním rejstříku, nebo
- b) podnikají jako vlastníci podniku, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku a jsou statutárním orgánem podniku (právnické osoby)

Zjistí-li celní orgán, že celní delikt právnické osoby byl spáchán jednáním fyzické osoby, které zakládá podezření ze spáchání trestného činu fyzickou osobou, bude případ postoupen orgánům činným v trestním řízení. Celní orgán bez ohledu na skutečnost případně probíhajících úkonů trestního řízení celní delikt projedná tzn., že je možnost souběhu trestného činu a celního deliktu, na rozdíl oproti souběhu trestného činu a celního přestupku. Celní orgán celní delikt právnické osoby projedná ve lhůtách v souladu s ust. § 301 celního zákona (pokutu

¹⁴ Zákon ČNR 200/1990 Sb., o přestupcích, vzpzd.

¹⁵ Zákon ČNR 200/1990 Sb., o přestupcích, vzpzd.

¹⁶ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, vzpzd.

podle § 299 nebo propadnutí zboží podle § 300 celního zákona lze právnícké osobě uložit jen do jednoho roku ode dne, kdy se celní úřad dozvěděl o tom, že osoba porušila nebo nesplnila povinnost uloženou celními předpisy-subjektivní lhůta, nejpozději však do šesti let ode dne, kdy k tomuto porušení nebo nesplnění povinnosti došlo-objektivní lhůta) tak, že po uplynutí těchto lhůt musí být rozhodnutí o celním deliktu pravomocné.

PROJEDNÁNÍ CELNÍCH DELIKTŮ

Celní delikty projedná:

- a) celní orgán, v jehož obvodu má příslušná osoba sídlo nebo bydliště (u právníckých osob se sídlem v tuzemsku)
- b) celní orgán, v jehož obvodu byl celní delikt spáchán nebo celní orgán, v jehož obvodu byl celní delikt zjištěn (u právníckých osob se sídlem v zahraničí)¹⁷

V případech zjištění, že právnícká osoba celní předpisy neporušila anebo nelze-li při projednávání celního deliktu porušení celních předpisů právnícké osobě prokázat, či nejsou-li dodrženy lhůty pro projednání tak celní orgán podle § 30 správního řádu řízení o deliktu zastaví.

IV. ODPOVĚDNOST ZA JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY V CELNÍM PRÁVU

Jiný správní delikt je protiprávní jednání osoby, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti způsobem uvedeným ve zvláštním zákoně. Jiný správní delikt mohou spáchat právnícké a fyzické osoby.

Celní orgány na základě své působnosti (§ 2 písm. q) celního zákona zjišťují a projednávají tyto jiné správní delikty:

1. § 40 zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, v^zpzd.:

- jestliže výrobce cigaret věrohodným způsobem neprokáže chybějící tabákové nálepky, o které je ke dni kontroly nižší počet, než je součet počtu tabákových nálepek skutečně užitých, vrácených celnímu orgánu a nálepek nepoškozených či poškozených z méně než 40 procent, uložených u výrobce cigaret
- jestliže dovozce cigaret věrohodným způsobem neprokáže chybějící tabákové nálepky, pokud bude zjištěno, že počet tabákových nálepek dodávaných zahranič-

nímu dodavateli (výrobci) je vyšší, než součet počtu tabákových nálepek vrácených do tuzemska, nalepených na krabičkách dovezených cigaret od zahraničního výrobce, tabákových nálepek vrácených celnímu orgánu a tabákových nálepek nepoškozených i poškozených z méně než 40 procent, uložených u dovozce cigaret.

2. § 8, a § 4 č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu a o opatřeních s tím souvisejících, v^zpzd.:

- protiprávního jednání se dopustí ta právnícká nebo fyzická osoba, která skladuje nebo prodává neznačené cigarety na území ČR
- Sankce za jiný správní delikt
 - pokuta do 100.000,- Kč při prvním zjištění tohoto porušení
 - pokuta do 500.000,- Kč při opakovaném porušení
 - propadnutí neznačených cigaret

3. § 9, 10 a 11 zákona č. 136/1994 Sb., o barvení a značkování některých uhlovodíkových paliv a maziv, v^zpzd.:

Právnícká osoba (i fyzická osoba podnikatel) spáchá jiný správní delikt tím, že

- nepředloží na vyžádání celního úřadu příslušný certifikát
 - neznačkuje vlastní výrobou vyrobená paliva a maziva před jejich vyskladněním
 - nedovází paliva a maziva přes vyznačené celní přechody nebo jako dovozce nesplní povinnosti pro jejich propuštění do volného oběhu případně do aktivního zúšlechťovacího styku v systému navracení nebo režimu přepracování pod celním dohledem
 - nepředloží na vyžádání celního orgánu příslušnou dokumentaci a neposkytne pravdivé a úplné informace nebo neumožní celnímu orgánu odběr vzorku
 - barví a značkuje jiná paliva a maziva, kdo užívá tato paliva a maziva pro pohon motorových vozidel
4. § 19 zákona č. 522/1991 Sb., o státní kontrole, v^zpzd.:

Kontrolovaná osoba nesplní povinnosti dané § 14 zákona, zejména neposkytne součinnost odpovídající oprávnění celníka při kontrole podle § 11 celního zákona a za nesplnění

¹⁷ Zákon č.13/1993 Sb., celní zákon, v^zpzd.

této povinnosti hrozí sankce – pokuta do výše 50.000,- Kč, v případě opakování takového jednání úhrn všech uložených pokut však nesmí překročit částku 200.000,- Kč

5. § 4 a § 24 zákona č. 21/1997Sb., o kontrole vývozu a dovozu zboží a technologií (COCOM), vyzpzd.:

Porušení zákonných ustanovení a povinností právnických osob se podle výše citovaného zákona dopustí ten kdo:

- umožní, aby se s kontrolovaným zbožím mohla seznámit osoba ze státu, do něhož je vývoz kontrolovaného zboží zakázán nebo vázán na splnění podmínek kontrolního režimu
- dovážené kontrolované zboží užívá k vojenským účelům
- umístí zboží na pracoviště, které je zřízeno a užíváno pro spolupráci se státy, do nichž je vývoz kontrolovaného zboží zakázán nebo vázán na splnění kontrolního režimu
- kontrolované zboží bez povolení doveze, vyveze nebo kontrolované zboží užívá v rozporu s povoleným účelem nebo kontrolované zboží bez povolení zcizí

MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

K projednání jiného správního deliktu je příslušný ten celní orgán, v jehož obvodu byl jiný správní delikt spáchán.

V. SPOLEČNÁ USTANOVENÍ PRO OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Proti rozhodnutím celních orgánů o celních deliktech, celních přestupcích a jiných správních deliktech je přípustné odvolání k příslušnému nadřízenému celnímu orgánu v odvolací lhůtě patnácti dnů ode dne oznámení. Včas podané odvolání má vždy odkladný účinek. Avšak odkladný účinek je vyloučen u rozhodnutí o zajištění zboží a u rozhodnutí o předběžném opatření, kde celní orgán tuto skutečnost poznamená v poučení o odvolání.

Obecně může odvolací orgán rozhodnutí celního úřadu změnit nebo potvrdit. Protože právní úpravy

projednávání celních deliktů a jiných správních deliktů nezakazují změnu původního rozhodnutí v neprospěch právnické osoby, která předpisy porušila, může odvolací orgán v rozhodnutí o odvolání v těchto případech uložit přísnější trest, než který uložil orgán prvního stupně (např. pokuta ve vyšší částce nebo uložení dalšího trestu, tj. propadnutí zboží, pokud zákon uložení tohoto trestu umožňuje).

Všechna přijatá rozhodnutí v řízení o celních deliktech a jiných správních deliktech jsou přezkoumatelná soudy, přičemž podmínky přezkoumávání rozhodnutí správních orgánů soudy jsou uvedeny v příslušných ustanoveních občanského soudního řádu.

* * *

Otázka odpovědnosti se stává stále důležitějším institutem, neboť je jednou ze záruk zákonnosti a jako takové budou tyto velmi důkladně posuzovány v souvislosti se začleněním České republiky do EU.

SUMMARY

The problems concerning liability belong to the set of the most complicated institutes in the legal science and there are many different opinions both on the essence of liability and on a number of particular questions too. The legal basis of liability is in the legal literature characterized in many different ways and is, therefore, viewed from a wider perspective. Liability in customs law is then a special instance of legal liability and can be understood as generally specific branch legal liability. If we conceive of customs law as of a relatively independent sub-branch within a uniform legal framework, then this specific branch legal liability must necessarily be a particular instance of the conception of legal liability and be an element of its uniform system. Liability in customs law is presented as legal liability realized by customs authorities and applied to the situations and needs of the public authorities carried out in the spheres of their competence as deconcentrated public authority offices. Also it represents subject of the so called criminal customs law expressed in concentrated way. "Criminal customs law" represents an independent part that is dealt with in Head Fourteen of the Tariff Act.